

Six Questions, Two Hundred Letters and Twenty-eight Poems

A project by Aimée Zito Lema

oude kerk

with poems by:
Keet Winter
Mona Thomasse
Annegreet Bos
Nina Ramcharan
Jane Ramcharan

ISOBOS

1 2 3 4 5 6 7 8 9

VERDINKINGSGEVAAR
RISK OF DROWNING

Willen meningen dag na
Do opinions want to flow
dag wel stromen
day after day

De avond valt maar dat
The night falls but
maakt voor hen niks uit
they don't mind at all

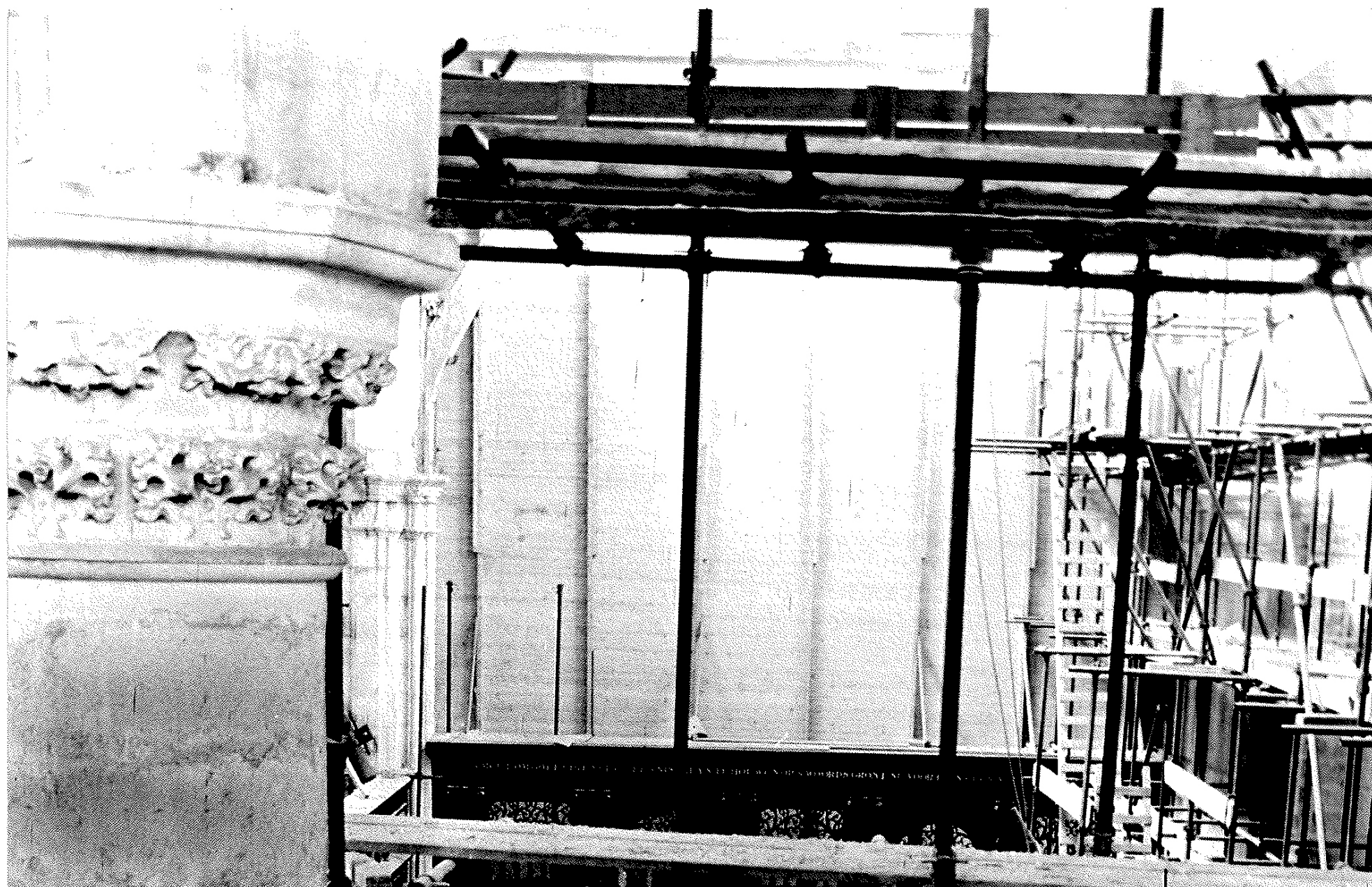
De stromingen als boomtakken die
The currents as tree branches that
denken dat ze aan een einde komen
think they're coming to an end
lichamen lopen leeg en verven
bodies empty out and paint
de marmeren vloeren maar ook dat
the marble floors but that
is niet zo erg de kerk stroomt toch wel door
doesn't matter much either the church will keep on flowing anyway
Mogen de kinderen erin zwemmen
Are the children allowed to swim here

! ;

De bodem kan glad zijn.
The floor can be slippery.

OPGRAVING IN HET HOGE KOOR, JUNI 1963

FOTO : POSTMA

T10
F11
S12
S13
N14
T15
~~X16~~
T17
F18
S19

ZIJN HUIS HIS HOUSE

God is dan wel alwetend
God might be all-knowing
maar vrijheid kent Hij niet
but He doesn't know freedom
Hij hangt met Zijn rug
He's hanging with His back stuck
omhoog vastgezogen aan het
to the ceiling and watches
plafond en kijkt toe hoe de mensen aan
how the people
Zijn huis bouwenwerkentrekken
build/work/pull/push his house
als ze klaar zijn is het nog niet goed
when they're done they're still not satisfied
want er zijn altijd vragen en woede
because there are always questions and anger
zorgt voor vuile vegen op de muren
causes dirty smudges on the walls

dan begint het rood
then the red begins

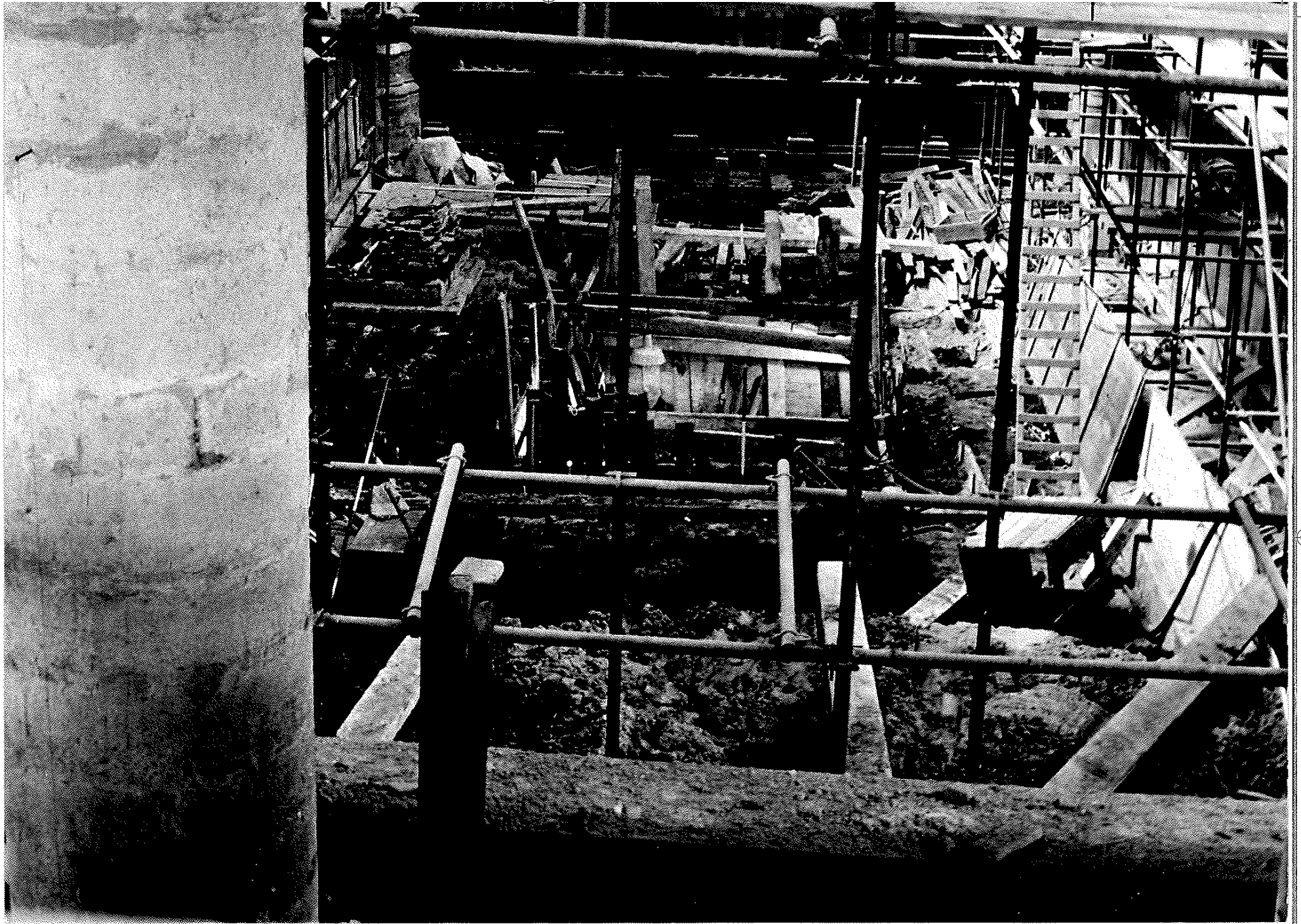
de lucht voelt anders aan
The air feels different
en het is bijna net alsof
and it's almost like
je de kleur kan horen roepen
you can hear the colour call

S20
N21
T22
~~X23~~
T24
F25
S26
S27
N28
T29

van heel ver;
from very far away:
RAMPAMPAM IK BESTA
Da-da-da-DUM I EXIST
maar ik ben nog ver...
but I'm still far away
MAAR IK KOM IK BELOOF HET
BUT I'M COMING I PROMISE

glazen beelden zijn vaak zo zwaar dat ze
glass statues are often so
mijn benen breken zelfs als ik ze nog
heavy they break my legs
niet getild heb
even before I can lift them

de beelden blijven rustig staan, God wil
the statues stand peacefully, God actually
eigenlijk zwarte ramen.
wants black windows.

~~1~~ 31 Feb
1 2 3 4 5 6
~~7~~ 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

NIEUWTE NEWNESS

Niet een druppel bloed
Not a drop of blood
door een naald geprikt
stuck by a needle
maar als een golf die voor
but like a wave that brings
de stad verandering
change to the city

een gat in de leegte komt
a void in the emptiness keeps
steeds dichterbij
coming closer
het wil dat we het vullen met
it wants us to fill it with
iets groots iets nieuws
something big something new
een droom
a dream

twee sterke vingers aan één hand
two strong fingers on a single hand
nog dichterbij, twee knokkels
closer still, two knuckles
ontkennen dat ze samen horen
deny that they belong together
dat de kerk om nieuwe schreeuwt
that the church is demanding newness

18 19 20 21 22 23 24 25 26 27

want je weet het kan niet zo
because you know it can't go on like this
niet meer
not anymore

zullen mensen samen werken
will people work together
aan een nieuw begin
on a new beginning
van tijden die samen
of ages that work
werken aan de mensen
together on the people
om zo met elkaar
and then together
de nieuwe te omarmen
embrace the newness
de handen vlechten in elkaar.
the hands intertwine.

KOORHEK, FUNDERING

FOTO : INSTITUUT VOOR PRAE- EN PROTOHISTORIE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM, 63-242-8/9

N18
T19
~~X20~~
T21
E22
S23
S24
~~N25~~
T26
~~X27~~

LEEG
EMPTY

De kerk is leeg en stil en ik
The church is empty and quiet and I'm
lig op mijn rug te kijken hoe
lying on my back watching how

verstoft dik licht door hoge
dusty thick light breaks
ramen breekt, de tegels vindt,
through tall windows, finds the tiles,
erop blijft liggen en
remains there and

de zware lucht drukt op
the heavy air pushes down
mijn borstkas, er is niets
on my chest, there is nothing

plafond licht lucht
ceiling light air
ik tegels, niets
me tiles, nothing

de kerk is om mij
the church is built
heen gebouwd.
around me.

Mona Thomasse

T28
N1α
E1
S2
S3
~~N4~~
T5
~~X6~~
T7
E8

SCHIETGEBEDJE
HAIL MARY

Brand een kaarsje in de kerk
A candle burning in the church
Voor de kunst.
For the arts.

Maak een kunstwerk van een krot
Make a work of art from a hovel
Tot een kerk.
Into a church.

Vraag je buurman naar de mis
Ask your neighbour about church
Als hij niet vergeten is
If he hasn't forgotten
Dat zondag de dag van rusten is.
That Sunday is the day of rest.

En als hij het wel vergeten is
And if he has forgotten

Neem hem dan mee naar het museum
Then take him to the museum

Om te herinneren
To remember

Hoe tijd veranderd is
How times have changed

Zijn dan nu de rollen omgedraaid?
Have the tables somehow been turned?

Keet Winter

S9
S10
~~N11~~
T12
~~N13~~
T14
E15
S16
S17
~~N18~~

Ik zag daar laatst een vrouw,
I saw a woman the other day
Met een kind in haar armen.
Holding a child in her arms.
Zij stond daar heel geduldig.
She was standing there, very patiently.

Ik vroeg haar naar haar naam
I asked her name
Zij antwoordde "Maria"
She answered 'Mary'
"Net zoals een meisje uit mijn klas"
'Just like a girl in my class'

Waarop zij wachtte
What she was waiting for
Heeft ze niet verteld
She didn't say

Ik ging weer door
I continued on
En was haar snel vergeten
And soon forgot her

Maar toen
But then
Dacht ik haar te herkennen
I thought I recognized her
Omrand door goud
In a halo of gold

T19
~~N20~~
T21
E22
S23
S24
~~N25~~
T26
~~N27~~
T28

Hangend aan de wand
Hanging on the wall
Waar zij het zoekend oog
Offering a smile
Een glimlach bood
To the searching eye

En ik begreep
And I understood
Zij wachtte niet
She wasn't waiting
Zij was thuis
She was home

OPGRAVING FUNDERING KOORHEK, OKTOBER 1963

FOTO : POSTMA

E29
S30
S31
A P
N
T
X
T
S
E
S6

WELSTANDSNOTA:
BUILDINGS AESTHETICS PAPER:

De schoonheid van Amsterdam.
The beauty of Amsterdam.

Heden verscheen voor mij,
Today appeared before me

De comparant
The comparant

En verklaarde vooraf
And declared in advance

Mondgeblazen rood glas heeft op zichzelf voldoende kwaliteit.
Hand-blown red glass has sufficient quality on its own.

Er zijn meerdere bezwaarschriften ingediend.
Multiple appeals have been filed.

Een ambtelijke bezwaarschriftencommissie heeft hierover
An official appeals committee has

Advies
Delivered

Uitgebracht.
An opinion.

Het vervangen is denkbaar,
Replacing it is conceivable

Omdat het een kunsttoepassing betreft.
Because it concerns an art application.

U wordt in de gelegenheid gesteld om een
You will be given the opportunity to

Reactie
Submit

In te dienen.
A response.

De termijn hiervoor bedraagt zes weken.
The time period for this is six weeks.

S7
N
T
X
T
E
S
I
S12
S13
S14
N
T
S6

HOGE GEWELVEN
TALL ARCHES

Hoor hoe de stappen galmen
Listen to the footsteps echoing

Van vroeger terug naar nu
From the past back to the present

Leg hier uw wapens neer
Lay your weapons down here

En ga door uw knieën heen
And sink to your knees

Om samen zachtjes prevelend
To softly mutter together

Te bidden voor de vrede
To pray for peace

Hoge gewelven
High arches

buigen over mij heen
Bending over me

Waar kaarsjes voorzichtig flikkeren
Where little candles carefully flicker

Gaat er een rilling door mij heen
A shiver runs up my spine

Als ik hier mijn geheim fluister,
If I whisper my secret here

Galmt het dan naar jou?
Will it echo towards you?

~~17~~
T18
F19
S20
S21
N22
T23
~~24~~
T25
F26

KERK EN KUNST TREKKEN ZICH TERUG IN DE KLOKKEN TOREN EN
CHURCH AND ART WITHDRAW INTO THE BELL TOWER AND
KIJKEN UIT OVER DE STAD.
LOOK OUT OVER THE CITY.

Kerk: "Het is me wat! Hier zit ik dan... midden in de stad, pronkend met mijn
Church: "Well isn't that just great! Here I am in the city centre, showing off my
klokken toren, mijn hoge deuren geopend. Maar niemand die mij nog ziet staan,
bell tower, my tall doors open. But nobody notices me anymore,
slechts een hond pist nog af en toe tegen mij aan.
only a dog pees on me now and again.
Waar is de tijd gebleven dat de stad aan mijn voeten lag! En burgers voor mij
Where has the time gone when the city laid at my feet! And citizens kneeled before
knielden en mijn treden kustten!"
me and kissed my steps!"

Kunst: "Ach lieve kerk, mijn trouwe vriend, zie je dan niet dat er niks verloren is?
Art: "Ah dear church, my loyal friend, don't you see that nothing is lost?
Misschien niet zo prominent als veeleer, maar jouw klokken klinken nog even
Maybe not as prominent as you once were, but your bells still sound as
statig als voorheen, hun bronzen klanken vullen nog altijd het hard van de stad.
majestic as before, their bronze notes continue to fill the heart of the city.
Vrees niet! Mijn vriend, laat verandering je geen angst toe dragen!
Fear not! My friend, don't let change scare you!
Misschien lopen de burgers jou voorbij, maar zie hier! Een groep toeristen aan
Maybe the citizens pass you by, but look here! A group of tourists at
jouw voeten, kijkt met grote ogen vol van bewondering naar jouw edele wanden.
your feet is looking at your noble walls with big eyes full of admiration.
De tijd van gouden kandelaars is dan wel voorbij maar de hond draagt nu zijn
The times of golden candle sticks may be over but now the dog is contributing his little
stroompje goud bij!"
stream of gold!"

S27
S28
N29
T30
~~31~~
T32
F33
S34
S35

2019Z23695
2019Z23695

Leden der kamer,
Members of the chamber,
Verzamelt u.
Please convene.

Ik wil u vragen om een referentienummer
I want to ask you for a reference number
En nog wat andere dingen.
And some other things.

Sinds u mij laat restaureren,
Since you're having me restored,
Moet ik mij in constructies verkeren.
I am to be under construction.

Vindt u ook niet dat,
Don't you agree that,
Orgelpijpen hoger moeten hangen
Organ pipes should hang higher

Dan neergeslagen stof.
Than descended dust.

U mag zich installeren
You may settle in
Erfgoed blijft hier nog wel even
Legacy will be around for a while

Maar als monument geneert het mij te vragen,
But as a monument I'm embarrassed to ask,
Beschermt u mij nog wel?
Are you still protecting me?

Keet Winter

N17
T18
E19
S20
N21
T22
E23
S24
N25

EVEN AAN MIJN KAMER VRAGEN
LET'S ASK MY ROOM

Mag het raam open staan?
Can we open the window?

Ook als dan het stof binnenwaait?
Even if the dust blows in?

(En) Neerslaat
(And) Settles

Op wat bewaard zou blijven.
On what would be preserved.

Er is geen schade vastgesteld,
No damage has been determined,
Slechts brandgevaar.
Only a fire hazard.

Klinkend erfgoed galmt
Resounding legacy echoes

Er zijn geen orgelpijpen verlengd.
Organ pipes have not been extended.

En als het dan misgaat?
And what if it goes wrong?
Word ik dan gerestaureerd?
Will I be restored?

Muren fluisteren:
Walls whisper,
"Van de eigenaar wordt zorgvuldige omgang verlangd."
required of the owner.

Natuursteen adviseert:
Natural stone recommends:

Specialistische kennis is noodzakelijk
Expert knowledge is required
Voor mijn historisch (verantwoord) interieur.
For my historically (sound) interior.

Dat is wat ze zei
That's what she said

Ze lachte er niet eens bij
Without even laughing

T16
E17
S18
S19
N20
T21
E22
S23
E24
S25

RODE RAMEN
RED WINDOWS

Als ik in een kerk mocht wonen
if I could live in a church

Zou ik willen slapen
I'd want to sleep

Ondergronds
Underground

Om te luisteren naar
To listen to

Brutale toeristen
Bold tourists

Die stampend als kerkmeesters
Stomping like churchwardens

Hun mening laten galmen
Letting their opinion resound

Als het carillon op zondagochtend.
Like the carillon on Sunday morning.

"Verandering moet blijven
'Change should stay

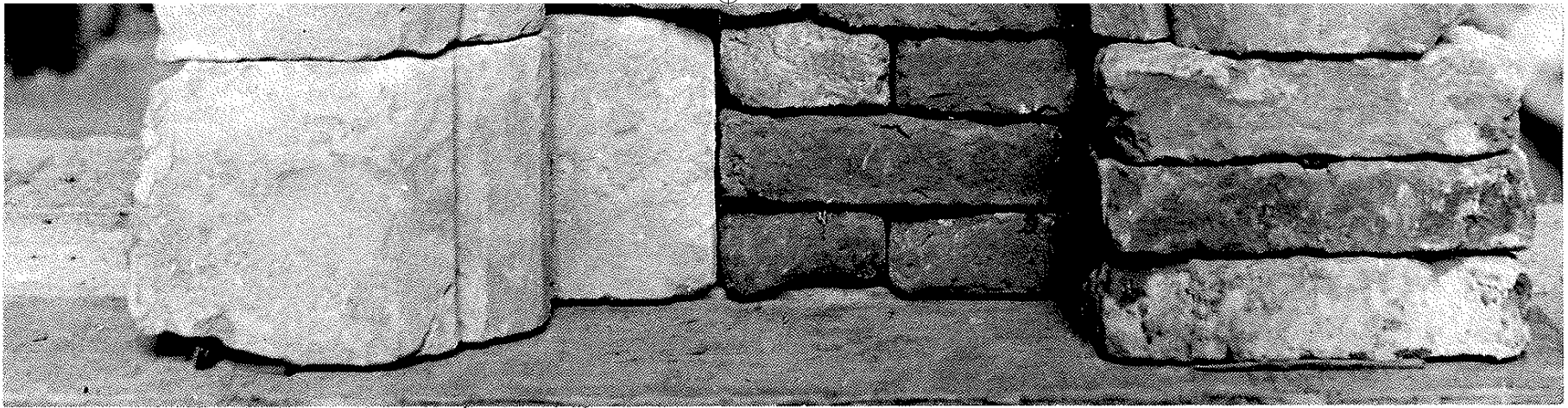
Zoals het is"
The way it is'

Klinkt het.
They say.

En ik fluister:
And I whisper:

"Aan een storm van rood licht ontkom je niet."
'You can't escape a storm of red light.'

Keet Winter

R E S T A U R A T I E O U D E K E R K T E A M S T E R D A M
B E S C H R I J V I N G H A M B U R G E R K A P E L E N N A A S T G E L E G E N D E E L N O O R D E R Z I J B E U K
N O O R D E R Z I J B E U K , V O N D S T S T E U N B E E R K O P K L E I N E H A L L E N K E R K
F O T O : H . J A N S E 1955

S26
~~I27~~
T28
~~X29~~
T30
F31
LJun
S1
N2
~~I3~~

BEZOCHT GEVOEG
AUTHORENT COMPORITY

blauwachtige pfgiffin
bluish pfgiffin
blauwe nap
blue cup

er is een groot risico dat de natuurstenen van lil technisch
there is a great risk that the natural stones of lil will technically
komen bezichtigen
visit him.

dat is jammer, want
that's too bad, because
grijs
grey
rood
red
verleden
past

dient de uitstraling van gewoon
should provide the appearance with

licht te voorzien.
regular light.
ruimte vormt,
space shapes,

(net gewelf met baldakijn) geen
(just like vault with canopy) no
bijzondere regels
special rules

T4
~~V5~~
T6
F7
S8
S9
N10
T11
~~X12~~
T13

en schaduwspel
and shadow play
licht wijzigt ingrijpend,
light changes radically,

reliëf van wanden
relief of walls

zoals overigens ook was verwacht.
as was expected, as a matter of fact.

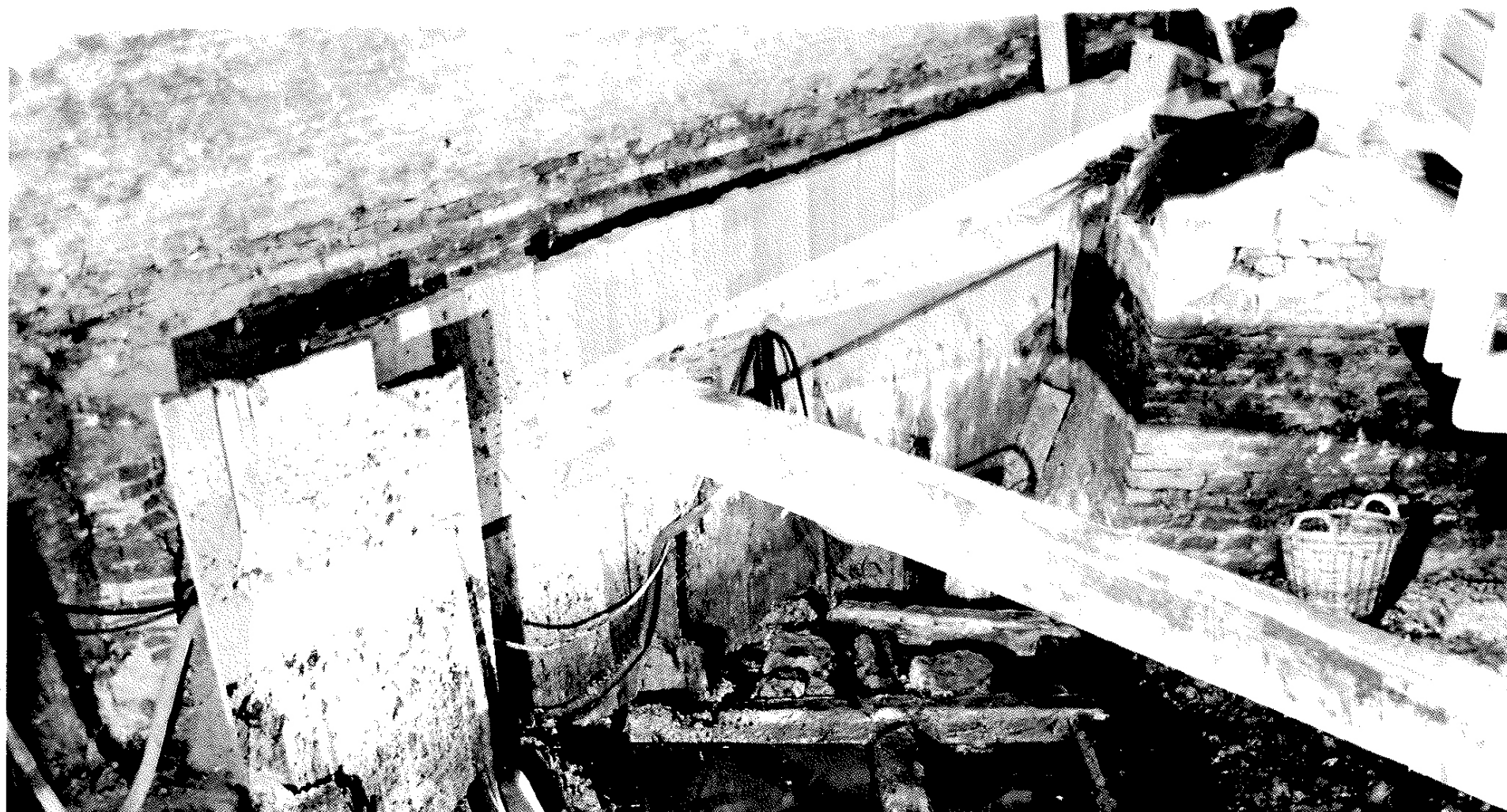
waarom verstoren vrienden
why do friends disrupt
houten frames?
wooden frames?

nee
no
nee
no
nee
no

de witte kleur van het licht draagt
white colour of the light carries
mondgeblazen
hand-blown
natuurstenen
natural stones
zie daarvoor de panoramafoto
for this see the panorama picture

Opgegraven fundering in huisje 74 van de voormalige kerkmeesterskamer

Foto Postma, febr. 1964

F14
S15
S16
N17
T18
~~T19~~
T20
F21
S22
S23

DIALOOG TUSSEN EEN MAKITA-BOOR EN EEN KERK
DIALOGUE BETWEEN A MAKITA DRILL AND A CHURCH
ZONDER VOORHOOFD
WITHOUT A FOREHEAD

M: Het spreekt me aan dat je hoed van hout is.
M: I like that your hat is made of wood.
K: Jouw mond is anders erg stofbelust
C: But your mouth seems very hungry for dust
M: ja, ik houd ervan.
M: Yes, I like it.
K: Maar waarom?
C: But why?
M: Maar waarom? Gewoon.
M: Why? Just because.
M: Waar klem jij de rimpels die je gratis van je zorgen krijgt?
M: Where do you fasten the wrinkles that you get for free from your worries?
K: Onder mijn hoed natuurlijk!
C: Under my hat of course!
M: En het magnetische?
M: And the magnetic?
K: Daar doe ik niet aan, ik houd liever leegte tussen kruin en schelp.
C: I don't do that, I prefer emptiness between crown and shell.
M: Voor mij is die turquoise en van kunststof, ben ik bang.
M: My emptiness is turquoise and made of plastic, I fear.
K: Goh.
C: Oh.

N24
T25
~~T26~~
T27
F28
S29
S30
L31
N32

DIALOOG TUSSEN EEN STUK GAAS EN EEN KERK
DIALOGUE BETWEEN A PIECE OF WIRE MESH AND A CHURCH
MET MOOIE DIJEN
WITH NICE THIGHS

G: En als ik nu eens sibille, heet?
M: And what if my name were Sybil?
K: Dan zou je iets over mij weten.
C: Then you'd know something about me.
G: Zoals wat?
M: Like what?
K: Dat ik knoestig ben en adem zoals turf brandt.
C: That I'm gnarly and I breathe the way peat burns.
G: Heb je dan ook laarzen?
M: Do you have boots too, then?
K: Nee, maar wel een vraag over de vingers van de lucht: hoe zijn ze?
C: No, but I do have a question about the air's fingers: what are they like?
G: Die voelen verschillend afhankelijk van je humeur.
M: They feel different on your mood.
K: Humeur.
C: Mood.
G: Ja.
M: Yes.
K: Soms denk ik dat mijn wanden weg kruipen, ze blijven echter steken.
C: Sometimes I think my walls are creeping away, but they stick around.
G: Ze steken?
M: They stick?
K: Nee, ze blijven.
C: No, they are around me.

~~14~~ T
E
S
S
N
T
~~18~~ T
E

KADER
FRAME

Advies van de
Advice of the
Advies van het
Advice of

Advies van de
Advice of the

Van een 'knipoog'
Of a ^{'wink}

Zeven dagen adviezen zoeken
Seven days of seeking advice

Er ontstond niet een egaal beeld
Did not produce a smooth image

S
S
N
T
~~18~~ T
E
S
E
S
N
T

BORST
BUST

Heilig aan
Holy to

Fysiek blank
Physical white

Tijdelijke verleiding
Temporary seduction

(O) kapel slechter
(O) chapeling worse

T23
~~T24~~
T25
F26
S27
S28
I29
T30
~~T31~~
Au

HEILIG HOLY

Kort samengevat is het volgende gezegd:
In short the following has been said:
Als je niet beter weet, loop je er zo voorbij.
If you didn't know any better, you'd walk right past it.

Annegreet Bos

T
F2
S3
S4
~~I5~~
T6
~~T7~~
T8
F9
S10

TWEESTRIJD TORN

Een mes aan dubbele kanten
A knife on either side
Schreeuwend scherp.
screaming sharp.
Je snijdt jezelf eraan.
You cut yourself.
Welke kant je ook pakt.
No matter which side you grab.
Handschoenen geweven van
Gloves woven from
waarheden werken misschien.
truths might work.
Maar zij verbergen weer
But they in turn hide
Verbergen dat jij die beelden lelijk vind,
Hide that you think those statues are ugly
omdat de kerken mooi zijn.
because the churches are beautiful.
Beide kanten van de zwaard
Gripping both sides of the sword
is vastpakken kan niet.
is not possible.
Geen een vastpakken lukt niet.
Grabbing none does not work.
Want wat moet je dán doen,
For what should you do then,
als er iets uitbreekt?
if something breaks out?

Nina Ramcharan

R E S T A U R A T I E O U D E K E R K T E A M S T E R D A M
B E S C H R I J V I N G B I N N E N L A N D V A A R D E R S K A P E L E N G E D E E L T E N O O R D E R Z I J B E U K
B I N N E N L A N D V A A R D E R S K A P E L E N N O O R D E R Z I J B E U K G E Z I E N N A A R H E T W E S T E N
F O T O : W . M . Z I L V E R R U P E S E P T E M B E R ' 6 5

S11
N12
T13
~~T14~~
T15
F16
S17
S18
N19
T20

GLAS GLASS

Waar ooit beelden stonden,
where once were statues
in pracht en praal.
in all their glory.

Doden hangen aan de wortels.
The dead hang from the roots.

Levenden aanschouwen de boomstam.
The living observe the tree trunk.

Hun zielen vliegen boven de bladeren.
Their souls fly above the leaves.

Waar ooit beelden zijn verwoest,
where once statues were destroyed
met hand en voet.
with hand and foot.

Een logisch achterliggend gedachtegoed,
A logical underlying ideology,
maar met chaos vrede krijgen,
but achieving peace through chaos
kan niemand doen.
is something no one can do.

Waar kunst ook, nú, staat,
where art, even now, stands
maar met meningen, kapot wordt gemaakt.
but is demolished by opinions.

~~T21~~
T22
F23
S24
S25
N26
T27
~~T28~~
T29
F30

Rood licht, voor het leven en passie.
Red light, for life and passion.

Rood licht dat dat, wat er niet is, laat zien.
Red light that shows that which is not there.

maar ook een ander,
but also blinds another,

Die er slechts agressie in ziet,
who sees only aggression in it.
verblindt.

S31
Sep
S1
N2
T3
X4
T5
F6
S7
S8

HENS AAN DEK ALL HANDS ON DECK

Een schip met water boven,
A ship with water above,

Lucht onder.
Sky below.

Zeilen vol geloof duwen voort
Sails filled with faith push onward

Matrozen hangend
Sailors hanging

aan touwen van trouw
from ropes of loyalty

Een kapitein met geen richtingsgevoel
A captain with no sense of direction

Zoekend naar onthulling
Searching for a revelation

Gedreven door een voorproefje
Driven by a foretaste

Want men wil meer.
Because people want more.

Hemel en de zee
Heaven and the sea

Twee werelden die we beide niet kennen
Two worlds neither of us know

Weerspiegelt in één iets.
Reflected in one thing.

N91
T10
X11
T12
F13
S14
S15
N16
T17
X18

ANTIËK ANTIQUÉ

Allerlei wapens, wat goud, een schip
Various weapons, some gold, a ship

Een grote lege ruimte
A big empty space

Met een volle geschiedenis.
With a rich history.

En vingerafdrukken van velen
And the fingerprints of many

Bereik tot de hemel.
Reach to heaven.

Maar nu voor ons
But now for us

Hier om te bewonderen.
Here to admire.

De een ziet de schaduw, de ander het licht.
One sees the shadow, the other the light.

Beelden weggenomen
Statues removed

Vervangen door andere
Replaced by others

Geslagen uit een groot onbepaald verhaal
Hewn out of a huge undetermined story

Met perspectieven in plaats van mes en beitel.
With perspectives instead of knife and chisel.

Diep in de grond wordt er geslapen,
Deep in the ground they are sleeping,

Af en toe wordt één wakker,
Once in a while one wakes up,

Door een te hard lopende toerist.
From a tourist walking too loudly.

R E S T A U R A T I E O U D E K E R K T E A M S T E R D A M
B E S C H R I J V I N G B I N N E N L A N D V A A R D E R S K A P E L E N G E D E E L T E N O O R D E R Z I J B E U K
B I N N E N L A N D V A A R D E R S K A P E L B A S E M E N T M U U R Z U I L 3 1 , W E S T Z I J D E
F O T O : R . C . N I E U W E N H U I S J U N I ' 6 8

T19
F20
S21
S22
I23
T24
X25
T26
F27
S28

GROTE GREAT

Eens elk een imperium

Once an empire each

Van hoop en vertrouwen.

Of hope and trust.

Eens gevuld met gebeden

Once filled with prayers

Van woorden over God en vrede

Of words of God and peace

Nu komen er slechts mensen die

Now people only come to

Alleen maar naar het liedje

Listen to the song itself.

Op zich luisteren.

De contrabas, het gezang, de grote orgel en de strijkers komen

The contrabass, the singing, the big organ and the string section

Alleen aan orde.

Is all that is heard.

Niet die woorden over God of vrede.

Not the words of God or peace.

Zo raken ze doof.

This way they'll go deaf.

Zo vergeten ze waar het echt omgaat.

This way they'll forget what it's really about.

Zo vergeten ze, door de angst van vergeten worden, wat er echt speelt.

This way they'll forget, for fear of being forgotten, what's really going on.

En dat is geen muziek

And that is not music

S29
N30
Ooct
TXX
T3
F4
S5
S6
N

KUL BULL

Deze cultuur,

This culture,

Is het bedoelt voor alleen u?

Is it meant for you alone?

Of heeft u iets anders in gedachten?

Or do you have something else in mind?

Het lijkt erop, dat u afschermt, niet beschermt.

It seems you're defending, not protecting.

Geen regen maar dauwdruppels willen hebben.

Like you'd rather have dew drops than rain.

Liever Pokongrond dan tuinaarde.

Rather Miracle-Gro than garden soil.

Hoe kan een bloem bloeien zonder licht?

How can a flower grow without light?

Bent u daar van op de hoogte?

Do you know about that?

Willen genieten, schoonheid willen geven en tonen.

Wanting to enjoy, wanting to give and show beauty.

Wij zijn allemaal cultuur.

We are all culture.

Toch botsen we.

Yet we clash.

Heeft u dat overwogen?

Have you considered that?

T8
~~S9~~
T10
E11
S12
S13
N14
T15
~~V16~~
T17

PRACHTIG PURPEREN PAARS
PERFECT PLEASING PURPLE

Verder bouwen, kan niet stilstaan,
Keep on building, cannot stand still,
Stilstaan geschiedenis schade.
Standstill history damage.

Wat buiten onveranderd blijft,
What stays unchanged on the outside,
Heeft binnenhuis de tijd meegenomen,
Took time along with it inside,
geeft de horizon weer terug.
giving back the horizon.

Blauw, wit, rood licht.
Blue, white, red light.

Vorstelijk paars in al zijn pracht en praal.
Majestic purple in all its glory.

E18
S19
S20
N21
T22
~~V23~~
T24
E25
S26
S27

BLIJF VERTROUWD
STAY FAMILIAR

Blijf, zo moet het altijd blijven.
Stay, it should always stay this way.
Er is altijd verandering, het geeft leven.
Change is continuous, it gives life.

Hou de tijd vast, blijf!
Hold on to time, stay!
Wat onbekend is, is niet vertrouwd.
The unknown is unfamiliar.

Kom ga mee, ondervind het.
Come along, experience it.
Verandering is overleven in zijn eigen tijd.
Change is survival in its own time.

Loop door de deur naar het verleden en heden.
Enter the door to the past and the present.
Diezelfde deur staat nog steeds open, open voor de tijd.
That door is still open, open to time.
Binnen is het vertrouwd en warm, vluchtig met de tijd meegegaan.
Inside it's familiar and warm, fleetingly changed with the times.

R E S T A U R A T I E O U D E K E R K T E A M S T E R D A M
B E S C H R I J V I N G B I N N E N L A N D V A A R D E R S K A P E L E N G E D E E L T E N O O R D E R Z I J B E U K
N O O R D E R Z I J B E U K , G E W E L F S C H O T E L M I D D E N V O O R B I N N E N L A N D V A A R D E R S K A P E L
F O T O : H . J A N S E 1956 ?

128
129
130
131
140
141
142
143
144
145

VEELZIJDIGHEID HEEFT GEWONNEN
IS VICTORIOUS

De rijke doden die rusten, kooplieden die handelen,
The wealthy dead resting, merchants trading,
de verbintenissen die aangegaan zijn, afscheid dat genomen is,
the connections made, goodbyes said,
de kinderen die gezalfd zijn, de diensten die gehouden zijn.
children anointed, services held.
De vele warme ontmoetingen.
The many warm encounters.

Ze zijn allen vertrokken, ze hebben plaats gemaakt voor nieuwe bezigheden.
They have all gone, made way for new pursuits.
Bezigheden die de verbinding vormen tussen het verleden en het heden.
Pursuits that connect the past and the present.

Kerkklokken vullen de ruimte, zondagsdiensten brengen ons bijeen.
Church bells fill the space, Sunday sermons bring us together.
Orgels brengen nog steeds hun boodschap met hun klanken.
Organs still relay their message through their sounds.
De symfonie van de orkesten, de beeldende kunsten die hun vormen weergeven,
The symphony of the orchestras, visual arts on show,
de reversibele vervanging.
reversible replacement.

Het heden, het erfgoed, kunst, muziek en kerkgangers
The present, the heritage, music and churchgoers
worden verwelkomd door de hallenkerk.
are welcomed by the hall church.

147
148
149
150
151
152
153
154
155

De hedendaagse kunst eert het erfgoed,
Contemporary art honours the legacy,
kunst en muziek klinken samen.
art and music sound together.

Samenkomst van de nieuwe gemeenschap is een viering van de Oude Kerk.
Congregation of the new community is a celebration of the Oude Kerk.

S16
S17
N18
T19
~~X20~~
T21
F22
S23
S24
N25

WELKOM ALLEN
WELCOME TO ALL

Binnenkomst verwelkomt met de warmte van de hallenkerk,
Entering, welcomed by the warmth of the hall church,
licht gefilterd door de glas in lood ramen, geroezemoes, orgel
light filtering through the stained-glass windows, murmuring, organ
en koorklanken.
and choir sounds.

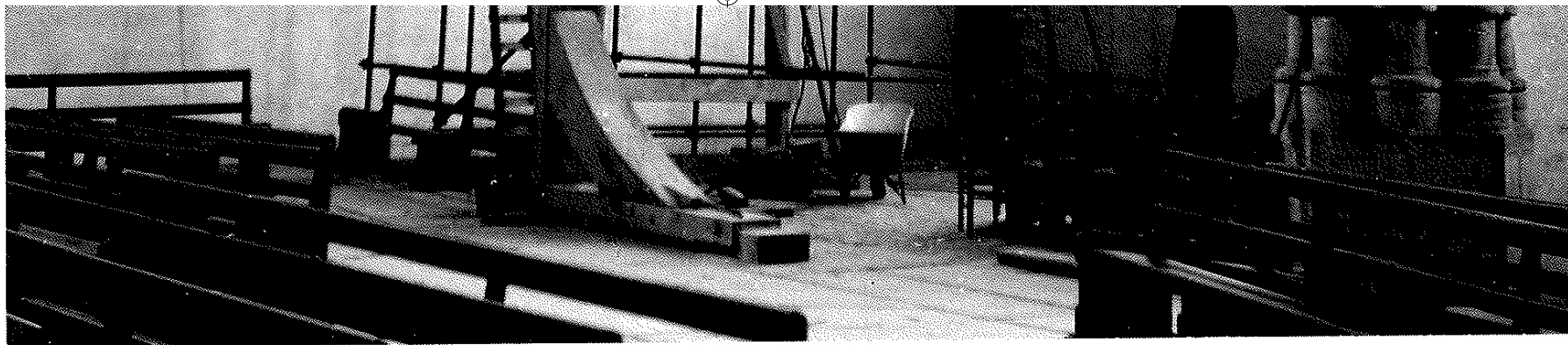
Bezichtiging van de biechtruimtes, het prieeel, het altaar, de kapellen,
Viewing the confessionals, the apse, the altar, the chapels,
de heiligenbeelden en de schilderijen, de kamer van
the holy statues and the paintings, the room of
de kerkmeesters met al zijn bijzonderheden.
the churchwardens with all its peculiarities.

Omgeven door de houten triomfbogen met hun hoge spitsboogvensters,
Surrounded by the wooden triumphal arches and their tall lancet windows,
de statige zerkenvloer, het verlichtende schip en de toren met
the stately tombstone floor, the illuminating nave and the tower with
zijn vrolijke klokkenspel.
its cheerful carillon.

Parochie, beurs of tentoonstelling welkom in de hallenkerk.
Congregation, fair or exhibition, all welcome in the hall church.

Jane Ramcharan

T26
~~X27~~
T28
F29
S30
Dec
S1
N21
T3
~~X4~~

R E S T A U R A T I E O U D E K E R K T E A M S T E R D A M
B E S C H R I J V I N G H A M B U R G E R K A P E L E N N A A S T G E L E G E N D E E L N O O R D E R Z I J B E U K
H A M B U R G E R K A P E L , H E T V E R N I E U W E N V A N D E T R E K B A L K S T O E L B O V E N P U N T 29
F O T O : P . P O S T M A A U G . ' 6 2

5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

Mijn eerste herinnering is een herinnering aan een plek. Een grijze gang, een eikenhouten bank en een klapdeur. Vanaf soms vroege leeftijd hebben we allemaal wel een herinnering aan een ruimte, een gebouw of een plein, waarvan we de contouren nog steeds kennen en het gevoel in die ruimte kunnen herleven. Aimée Zito Lema zoekt juist naar het geheugen van de plek zelf. Als context van gevoelens en herinneringen.

Het werk van Aimée Zito Lema (Amsterdam, 1982) staat stil bij de wisselwerking tussen ons eigen geheugen en dat van de gemeenschap. Gebeurtenissen in het verleden worden door overlevering, van generatie op generatie, doorverteld en vertekend. In de Oude Kerk vind je tal van dat soort vertekeningen, zoals de zichtbare sporen van de beeldenstorm die hier in 1566 woedde. In die tijd werd de kerk ‘ontdaen van misbruyck’ en werden alle Katholieke beelden gewist. Een woedende menigte stortte zich op de objecten, als symbolen voor het onrecht dat door de Rooms Katholieke Kerk aan mensen werd aangedaan. Wat overbleef in de Protestantse Kerk waren lege plekken. Het zijn sporen van weerstand, stille tekenen van verzet.

Recenter, maar immaterieel, zijn de uitspraken rondom een rood,

My first memory is of a place. A grey corridor, an oak bench and a swinging door. Most of us have an early memory of a space, a building or a square, can still remember its contours and can relive the feeling of being in it. Aimée Zito Lema, however, is in search of the memory of the place itself. As context of feelings and memories.

The work of Aimée Zito Lema (b. Amsterdam, 1982) focuses on the interaction between our own memory and that of the community. Events in the past are passed on and distorted by tradition, from generation to generation. In the Oude Kerk, there are many such distortions, such as the visible traces of the Iconoclastic Fury that raged here in 1566. At the time, the church was ‘stripped of abuse’, and all Catholic statues were obliterated. An angry mob threw itself on the objects, which were seen as symbols of the injustice done to the people by the Roman Catholic Church. What remained in the Protestant Church were empty spaces. They are traces of resistance, silent signs of defiance.

More recent, but immaterial, are the statements surrounding a red, mouth-blown glass window placed in the Chapel of the Holy Sepulchre. It is the work of artist Giorgio Andreotta Calò.

mondgeblazen glasvenster geplaatst in de Heilig Grafkapel. Het is werk van kunstenaar Giorgio Andreotta Calò. Luid protest, rechtszaken en zelfs een bommelding waren het gevolg van de subtiele verandering van licht in de kapel, transformerend van wit naar rood. Het rode licht benadrukt de leegte zonder haar op te vullen. Zito Lema bestudeerde de protesten, teksten van bezwaarmakers en de uitspraken van de rechters. De woorden vormen, ook los van de oorspronkelijke context, tekenen van sociale weerstand. In een serie workshops gingen jongeren aan de slag met de zinnen en woorden van dit protest. Ze knipten in zinnen, herschikten woorden en vonden nieuwe volgorden. Zo ontstonden 28 nieuwe gedichten.

De gedichten vormen een volgende betekenislaag die lijnen trekt tussen verleden, heden en toekomst. De taalkundige en grafische ruimte tussen de letters en woorden geven zicht op leegte.

Jacqueline Grandjean
director | artistic director

Loud protests, lawsuits and even a bomb threat resulted from the subtle change of light in the chapel, transforming from white to red. The red light emphasizes the void without filling it. Zito Lema studied the protests, the texts of the objectors and the verdicts of the judges. The words, even apart from their original context, are signs of social resistance. In a series of workshops, young people worked with the phrases and words of this protest. They cut sentences, rearranged words and found new orders. In this way, 28 new poems were created.

The poems form another layer of meaning that draws lines between past, present and future. The linguistic and graphic space between the letters and words give a view on emptiness.

Jacqueline Grandjean
director | artistic director

Over de deelnemers

Annegreet Bos werd geboren in het jaar dat Brodsky de aarde verliet. Ze is uiteraard dichter en literatuurfanaat. Haar voorbeelden zijn Leonid Dobytsjin, Julio Cortázar, Audre Lorde, Monika Rinck en Tonnu Oosterhoff. De laatste vijf jaar brengt ze haar gedichten in de oren van mensen via een microfoon op een podium. Ze bedrijft de liefde met woorden in haar thuishaven Groningen.

Nina Ramcharan (2002) woont in Rotterdam en zit in het examenjaar van het Erasmiaans Gymnasium. Ze wil graag geneeskunde studeren om vervolgens neuroloog te worden. In haar vrije tijd schrijft ze gedichten en zingt ze in een band met vriendinnen.

Jane Ramcharan (1969) is geboren in Suriname en woont in Rotterdam. Ze studeerde scheikunde aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Ze is werkzaam op het gebied van kwaliteitsbewaking en voedselveiligheid.

Mona Thomasse (2004) is geboren in Vlaardingen en zit op school op het Erasmiaans Gymnasium in Rotterdam. Alles wat met kunst te maken heeft interesseert haar, van fotografie tot theater en van schrijven tot muziek. Van kinds af aan las ze veel om vervolgens zelf te beginnen met het schrijven van verhalen en gedichten.

Keet Winter (1999) is geboren en woont in Amsterdam. Al jong had zij belangstelling voor taal. Sinds haar vijftiende schrijft ze korte verhalen en gedichten en treedt daar ook mee op. In 2018 won ze de tweede prijs in de landelijke finale van Kunstbende Taal. Ze volgt de bachelor filosofie aan de Universiteit van Amsterdam.

About the participants

Annegreet Bos was born in the year Brodsky left the earth. She is, of course, a poet and a lover of literature. Her examples are Leonid Dobychin, Julio Cortázar, Audre Lorde, Monika Rinck and Tonnu Oosterhoff. For the past five years, she's been bringing her poems to people's ears via a microphone on a stage. She makes love with words in her home town Groningen.

Nina Ramcharan (2002) lives in Rotterdam and is in her final year at the Erasmiaans Gymnasium. She wants to study Medicine and become a neurologist. In her spare time, she writes poetry and sings in a band with friends.

Jane Ramcharan (1969) was born in Surinam and lives in Rotterdam. She studied chemistry at the VU University in Amsterdam. She works in the fields of quality control and food safety.

Mona Thomasse (2004) was born in Vlaardingen; she attends the Erasmiaans Gymnasium in Rotterdam. She is interested in everything to do with art: from photography to theatre and from writing to music. She has been reading a lot since childhood and subsequently started writing stories and poems herself.

Keet Winter (1999) was born and lives in Amsterdam. Her interest in language stems from an early age: she has been writing short stories and poems as well as performing them since she was 15. In 2018, she won second prize in the national final of the Kunstbende Taal contest. She is enrolled in a bachelor's degree programme in Philosophy at the University of Amsterdam.

R E S T A U R A T I E O U D E K E R K T E A M S T E R D A M
B E S C H R I J V I N G B I N N E N L A N D V A A R D E R S K A P E L E N G E D E E L T E N O O R D E R Z I J B E U K
B I N N E N L A N D V A A R D E R S K A P E L O V E R Z I C H T O P G R A V I N G N O O R D Z I J D E
F O T O : I N S T I T U U T V O O R P R A E - E N P R O T O H I S T O R I E J U N I ' 5 5

Workshopbegeleider

Dasja Koot werkt naast haar parttimebaan als bibliothecaris sinds 1995 voor stichting School der Poëzie, onder andere als poëziedocent in binnen- en buitenland. Tevens is zij op freelancebasis als poëziedocent betrokken bij verschillende projecten van (o.a.) Doe Maar dicht Maar en Kunst met Plezier. Daarnaast werkt zij regelmatig aan projecten met beeldend kunstenaars.

Ruim 22 jaar doet zij de zaalregie tijdens het festival Poetry International in Rotterdam. Een aantal jaren heeft zij als schrijfdocent en eindredacteur gewerkt voor SchoolTV van de NTR. Als producent maakte zij diverse poëzieprogramma's voor De Rode Hoed in Amsterdam (o.a. de VSB Poëzieprijs). Daarnaast is zij voorzitter van het bestuur van de stichting Oneira Art en de stichting Culturissima. Deze laatste stichting houdt zich bezig met de migratiegeschiedenis van Italianen naar met name Nederland. In 2019 en 2020 assisteerde zij Dichter des Vaderlands, Tsead Bruinja, bij het realiseren van verschillende projecten.

About the artist

Aimée Zito Lema (b.1982) is een Nederlandse-Argentijnse beeldende kunstenaar. Sociaal geheugen en het lichaam als xxxxxxxx ?????? zijn themas die in haar werk centraal staan. Haar werk was te zien onder anderen in de Calouste Gulbenkian Museum, Lisbon, het Eye Filmmuseum, Amsterdam, De Apple, Amsterdam, MACBA, Barcelona, het Centre Pompidou, Parijs en de 11th Gwangju Biënnale. Zito Lema was Artist-in-Residence aan de Rijksakademie van Beeldende Kunsten, Amsterdam (2015–16). Zij werkt en woont in Amsterdam.

Workshop supervisor

Dasja Koot is a part-time librarian and has been working for the School der Poëzie Foundation, among other things as a poetry teacher at home and abroad, since 1995. In addition, she is a freelance poetry teacher for various projects of (among others) Doe Maar Dicht Maar and Kunst met Plezier. She regularly works on projects with visual artists as well.

Koot has been a stage manager at the Poetry International festival in Rotterdam for 22 years. She has also been working as a writing teacher and final editor for NTR SchoolTV for a number of years. As a producer, she created various poetry programmes for De Rode Hoed in Amsterdam (including the VSB Poetry Prize programme). In addition, she is chairman of the board of both the Oneira Art Foundation and the Culturissima Foundation. The latter focuses on the migration history of Italians to the Netherlands in particular. In 2019 and 2020, she assisted Dichter des Vaderlands, Tsead Bruinja, in the realization of various projects.

About the artist

Aimée Zito Lema (b.1982) is a Dutch-Argentinian visual artist. She engages in her practice with questions around social memory and the body as an agent of resistance. Her work has been exhibited at the Calouste Gulbenkian Museum, Lisbon, the Eye Filmmuseum, Amsterdam, De Apple, Amsterdam, MACBA, Barcelona, the Centre Pompidou, Paris and the 11th Gwangju Biennial among other venues. During 2015/16 Zito Lema was Artist-in-Residence at the Rijksakademie van Beeldende Kunsten, Amsterdam. She lives and works in Amsterdam.

Colofon

Gedichten: Annegreet Bos, Nina Ramcharan, Jane Ramcharan, Mona Thomasse, Keet Winter.
Gedicht achterzijde: Mona Thomasse
Concept: Aimée Zito Lema
Concept & Design: Paul Gangloff
Voorwoord: Jacqueline Grandjean
Redactie gedichten: Dasja Koot
Proeflezer: Brecht Russchen
Vertalingen: InOtherWords, D'laine Camp & Nasja de Vries
Productie: Reinier Klook
Productieassistentie: Line Matson

Druk: Drukkerij Raddraaier, Amsterdam
Binder: Boekbinderij Patist, Den Dolder
Opplage: 2000

Bronnen: correspondentie, documenten en uitspraken van: Bureau Monumenten en Archeologie gemeente Amsterdam, Het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam, Commissie Ruimtelijke Kwaliteit gemeente Amsterdam, Juridisch Bureau gemeente Amsterdam, Lubbers en Dijk notarissen, Mondriaanfonds, Mr M.J. Meijer c.s. notarissen, Rechtbank Amsterdam, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Stichting tot Behoud van de Oude Kerk, Stichting Oude Kerk Amsterdam, Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad, Wevers & Van Luipen architecten en bouwhistorici.

Beeld: Restauratiearchief Oude Kerk
Teksten gezet in de lettertypen gebruikt in bronmateriaal: Verdana, Arial, San Francisco, Helvetica, Corbel, Avenir en Times New Roman.
 Display lettertype: OPS Capitalis Brutalis.

Deze bundel is verschenen in het kader van de tentoonstelling *Here is where we meet*, van Aimée Zito Lema in de Oude Kerk in Amsterdam, 15 april – 22 augustus 2021.

De tentoonstelling kwam mede tot stand dankzij:
 Stichting Ammodo
 Mondriaan Fonds
 Het Amsterdams Fonds voor de Kunst

Credits

Poems: Annegreet Bos, Nina Ramcharan, Jane Ramcharan, Mona Thomasse, Keet Winter.
Back-cover poem: Mona Thomasse
Concept: Aimée Zito Lema
Concept & Design: Paul Gangloff
Foreword: Jacqueline Grandjean
Poetry editor: Dasja Koot
Proofreader: Brecht Russchen
Translation: InOtherWords, D'laine Camp & Nasja de Vries
Production: Reinier Klook
Production assistant: Line Matson

Printed by: Drukkerij Raddraaier, Amsterdam
 Bound by: Boekbinderij Patist, Den Dolder
 Print run: 2,000

Sources: **correspondence and statements by Bureau Monumenten en Archeologie gemeente Amsterdam, Het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam, Commissie Ruimtelijke Kwaliteit gemeente Amsterdam, Juridisch Bureau gemeente Amsterdam, Lubbers en Dijk notarissen, Mondriaanfonds, Mr M.J. Meijer c.s. notarissen, Rechtbank Amsterdam, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Stichting tot Behoud van de Oude Kerk, Stichting Oude Kerk Amsterdam, Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad, Wevers & Van Luipen architecten en bouwhistorici.**

Images: Restoration archives Oude Kerk
Texts set in the typefaces used in the sources: Verdana, Arial, San Francisco, Helvetica, Corbel, Avenir and Times New Roman.
Display type: OPS Capitalis Brutalis.

This collection was published in the context of the Aimée Zito Lema exhibition *Here Is Where We Meet* in the Oude Kerk in Amsterdam, 15 April to 22 August 2021.

**This exhibition has been made possible through the support of:
 The Ammodo Foundation
 The Mondriaan Fund
 The Amsterdam Fund for the Arts (AFK)**

